

Standardy Ochrony Dzieci
w duszpasterstwie pozaparafialnych
Zgromadzenia Sióstr Świętego Michała Archanioła

Rok 2024

Spis treści

Preambuła

Objaśnienia terminów

Standard 1. Stworzenie i zachowanie bezpiecznego środowiska w Kościele

Standard 2. Weryfikacja, delegowanie siostr, duszpasterzy, osób świeckich pracujących z dziećmi

Standard 3. Sposób reagowania na oskarżenia lub niewłaściwe zachowania

Standard 4. Zapewnienie opieki i wsparcia osobom skrzywdzonym

Standard 5. Wspólna praca w dziele ochrony dzieci i młodzieży

Standard 6. Edukacja dzieci i młodzieży o ochronie własnych granic

Standard 7. Szkolenia i stałe wsparcie dla osób zajmujących się profilaktyką w Kościele (duszpasterstwie)

Standard 8. Zapewnienie jakości w zakresie prewencji i ciągłość działań (follow up)

Załączniki

Załącznik 1. Oświadczenie o zapoznaniu się z polityką ochrony dzieci i zobowiązaniu do jej przestrzegania

Załącznik 2. Oświadczenie o krajach zamieszkania w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczypospolita Polska

Załącznik 3. Ważne kontakty

Preambuła

„Miłość jest największą potęgą człowieka, która może wszystko zwyciężyć”.

Błogosławiony Ks. Bronisław Markiewicz

Wychowanie należy do najważniejszych i najbardziej delikatnych oddziaływań społecznych, których podmiotem i celem jest dziecko. System wychowawczy wg. Ks. Bronisława Markiewicza zmierza do ukształtowania pełnej osobowości wychowanka „Dusza dziecka jest jak gleba nie zaorana – umiej ją uprawiać, a wyda owoc stokrotnie”. Nawet najbardziej zaniedbana i wyjałowiona gleba serca, jeśli uprawiana jest cierpliwą miłością, autentycznym poświęceniem, bezinteresownym darem z siebie, wcześniej czy później wyda swój owoc. Kto wie, że jest kochany, sam zaczyna kochać.

Objaśnienie terminów

duszpasterstwo pozaparafialne – grupy gromadzące dzieci, młodzież, w tym rekolekcje, dni skupienia, warsztaty dla scholanków, spotkania młodych, pielgrzymki piesze, pielgrzymki autokarowe, kolonie, spotkania dla dzieci Michayland, wspólnoty.

siostra – siostra zakonna posługująca w duszpasterstwie.

duszpasterz – kapłan posługujący w duszpasterstwie.

dziecko – każda osoba do ukończenia 18. roku życia.

opiekun dziecka – przedstawiciel ustawy dziecka: rodzic albo opiekun prawny, rodzic zastępczy, opiekun tymczasowy.

osoba bezbronna (*vulnerable adults*) – każda osoba w wieku powyżej 18 lat, która jest narażona na zwiększone ryzyko doświadczenia przemocy, np. osoby starsze, z niepełnosprawnością, w depresji itp.

przełożona – osoba mianowana przez Przełożoną Generalną, odpowiedzialna za bieżącą działalność duszpasterstwa i zaangażowanych w nie osób.

przemoc duchowa – każde pogwałcenie czyjegoś prawa do duchowej autonomii.

przemoc fizyczna – każde intencjonalne działanie sprawcy, którego celem jest przekroczenie granicy ciała dziecka, np. bicie, popychanie, szarpanie itp.

przemoc psychiczna – powtarzający się wzorzec zachowań duszpasterza, lidera, animatora czy członka duszpasterstwa (np. upokarzanie, wyśmiewanie, stawianie niemożliwych do realizacji wymagań) lub skrajnie drastyczne wydarzenie (lub wydarzenia), które powodują u dziecka brak poczucia własnej wartości.

przemoc seksualna – zaangażowanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest w stanie zrozumieć i na którą nie potrafi udzielić świadomej i dobrowolnej zgody, naruszające prawo i obyczaje danego społeczeństwa.

przemoc rówieśnicza (*bullying*) – zjawisko polegające na agresywnym i celowym dręczeniu, nękananiu czy prześladowaniu jednego lub kilku uczestników duszpasterstwa przez innych, w celu wywarcia na nich presji lub zadawania cierpienia.

wolontariusz – osoba bezinteresownie pomagająca w duszpasterstwie.

zgoda opiekuna – zgoda rodziców albo zgoda opiekuna, rodzica zastępczego lub opiekuna tymczasowego.

Standard 1. Stworzenie i zachowanie bezpiecznego środowiska w Kościele

Wszystkie osoby zaangażowane w dane duszpasterstwo są zobligowane do tego, by tworzyć bezpieczne środowisko w danej wspólnotce duszpasterskiej. Ma ono nie tylko chronić dzieci przed krzywdzeniem, ale także ma być gwarantem rozwoju osobowego i duchowego.

- Głównymi odpowiedzialnymi za tworzenie i zachowanie bezpiecznego środowiska w Zgromadzeniu są wyżsi przełożeni, natomiast w danym duszpasterstwie odpowiedzialność spoczywa na osobie wyznaczonej przez przełożonych do pełnienia posługi w danym dziele duszpasterskim i odpowiedzialności za to dzieło.
- Do pomocy w posłudze duszpasterskiej mogą być zapraszani specjaliści z różnych dziedzin, np. prawa świeckiego, kanonicznego, psychologii, pedagogiki.
- Zadania odpowiedzialnych:
 - czuwanie nad wdrożeniem standardów i ich przestrzeganiem;
 - pomoc w zorganizowaniu szkoleń w formie spotkań lub kursów online dla posługujących w duszpasterstwie.
 - przygotowanie listy miejsc (poradni, duszpasterstw specjalistycznych itp.), w których członkowie duszpasterstwa w przypadku krzywdy mogą uzyskać specjalistyczną pomoc;
 - pomoc w przypadku zgłoszenia krzywdy;
 - współpraca z osobami odpowiedzialnymi za prewencję z ramienia Zgromadzenia.
- Standardy ochrony dzieci w duszpasterstwie są dostępne w formie pisemnej w sali spotkań oraz na stronie internetowej.

Standard 2. Weryfikacja, delegowanie siostr, duszpasterzy, osób świeckich pracujących z dziećmi.

- Obowiązkiem osoby odpowiedzialnej za dane duszpasterstwo jest wdrażanie i przestrzeganie Standardów Ochrony Dzieci. Ona też personalnie ponosi odpowiedzialność za ich łamanie.
- Osoba odpowiedzialna za duszpasterstwo uzyskuje o każdej osobie zaangażowanej w duszpasterstwo pozaparafialne i mającej kontakt z dziećmi w obszarze związanym z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez dzieci, lub z opieką nad dziećmi:
 - dane z Rejestru Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym (<https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/rejestry-i-ewidencje/rejestr-sprawcow-przepiestw-na-tle-seksualnym/>).
 - informację z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2023 poz. 172 oraz z 2022 poz. 2600) lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego.
 - oświadczenie o państwie lub państwach, w których zamieszkiwała w ciągu ostatnich dwudziestu lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa, oraz jednocześnie przedkłada pracodawcy lub innemu organizatorowi informację z rejestrów karnych tych państw uzyskiwaną do celów działalności

zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi (jeżeli prawo państwa nie przewiduje wydawania informacji do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi, przedkłada się informację z rejestru karnego tego państwa, osoba, która będzie miała styczność z wychowankami duszpasterstwa, składa oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwu określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec niej innego orzeczenia dotyczącego zakazu pracy z dziećmi (**Załącznik 1**).

- od osoby, która posiadająca obywatelstwo innego państwa niż Rzeczpospolita Polska, informację z rejestru karnego państwa obywatelstwa uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi.

- Każda osoba musi zapoznać się ze Standardami Ochrony Dzieci w duszpasterstwie i podpisać stosowny dokument, w którym zobowiązuje się do jego przestrzegania (**Załącznik 2**). Brak zgody na podpisanie takiego dokumentu uniemożliwia dopuszczenie tej osoby do pracy z wychowankami duszpasterstwa.

- Osoba odpowiedzialna za duszpasterstwo ma obowiązek weryfikacji kadry pod względem powyższych wymagań oraz kompetencji związanych z pracą z dziećmi.

- Jeśli duszpasterstwo pozaparafialne angażuje do realizacji zadań duszpasterskich firmy z zewnątrz lub udostępnia im pomieszczenia, właściciel firmy musi przedstawić osobie odpowiedzialnej za duszpasterstwo oświadczenie o sprawdzeniu swoich pracowników, którzy będą mogli mieć kontakt z wychowankami duszpasterstwa, w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym

- W danym dziele duszpasterskim należy wyznaczyć osobę odpowiedzialną za przyjmowanie zgłoszeń („osobę zaufania”).

Standard 3. Sposób reagowania na oskarżenia lub niewłaściwe zachowania

1. Zalecenia ogólne (czynniki ochronne a czynniki ryzyka)

Tworzenie bezpiecznego środowiska to przede wszystkim wiedza o tym, co jest krzywdą, a co niewłaściwym zachowaniem. O ile kwestia krzywdy jest ewidentna, o tyle określenie, czym jest „niewłaściwe zachowanie”, może być problematyczne. Zależy ono bowiem od wrażliwości osoby, która takiego zachowania doświadcza, czy wrażliwości osoby, która jest jej świadkiem. Niemniej jednak można wyróżnić takie, które nie podlegają dyskusji i ewidentnie są zachowaniami niewłaściwymi. A są to: wszelkie formy przemocy naruszające integralność duchową i cielesną dzieci, w tym przemoc seksualna, fizyczna, psychiczna (np. wszelkie formy manipulacji, upokarzanie, wyśmiewanie, stawianie niemożliwych do realizacji wymagań, karanie, izolacja od rodziny i znajomych, szantażowanie), ekonomiczna (szczególnie w przypadku osób dorosłych), a w duszpasterstwach także duchowa (wykorzystywanie informacji zdobytych w zaufaniu, np. podczas poufnej rozmowy, kierownictwa duchowego czy spowiedzi, „wmawianie” powołania, aranżowanie małżeństw, manipulacja Słowem Bożym, naruszanie godności drugiej osoby, syndrom obłożonej twierdzy, mechanizm sekciarski, silne skoncentrowanie na kwestiach seksualnych, dostrzeganie we wszystkim „ducha nieczystości”).

Mówiąc o różnych formach przemocy, mamy na myśli relacje między osobami dorosłymi zaangażowanymi w duszpasterstwo (siostrami, duszpasterzem, animatorami, liderami grup a wychowankami), relacje między wychowankami duszpasterstwa, a także relacje między uczestnikami danego wydarzenia czy duszpasterstwa a tzw. „osobami trzecimi”. Nie ulega dla nas wątpliwości, że wszelkie niewłaściwe zachowania winny zostać wyeliminowane.

Zwracamy uwagę, by siostra, duszpasterz, opiekun, animator w duszpasterstwie traktował wychowanków z godnością i szacunkiem. Odpowiednie relacje w kontakcie między kadrą a wychowankami mają budować dobrą i zdrową atmosferę w duszpasterstwie, a także zapewnić wychowankom poczucie bezpieczeństwa. Istotny jest język, jakim posługują się osoby odpowiedzialne za duszpasterstwo. Zawsze powinien być on adekwatny do wieku wychowanków, a nigdy wulgarny czy dyskryminujący. Ta sama uwaga odnosi się do relacji między wychowankami duszpasterstwa. Istotne jest nauczanie się umiejętności stawiania granic (np. wyraźne zaznaczenie, że w duszpasterstwie nie ma relacji koleżeńskich między siostrą a wychowankami czy wychowankami a innymi osobami dorosłymi odpowiedzialnymi za duszpasterstwo, zwracanie uwagi na sposób odnoszenia się do osób odpowiedzialnych, do kolegów i koleżanek, wypracowanie sposobów postępowania w sytuacji, kiedy ktoś nagminnie przekracza ustalone zasady).

Osoby odpowiedzialne za dane duszpasterstwo powinny dołożyć wszelkich starań przy doborze zaufanej kadry animatorów i liderów poszczególnych grup: (praca z kadrą animatorską w zakresie ich dojrzałości emocjonalnej i ludzkiej; troska o osobistą dojrzałość emocjonalną, psychiczną i ludzką; respektowanie zasad kultury; jednakowe traktowanie wszystkich wychowanków z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb i osobistych uwarunkowań; przestrzeganie prawa do nienaruszalności cielesnej wychowanków; zapewnienie bezpiecznego miejsca, w którym odbywają się spotkania; unikanie sytuacji niejednoznacznych; stały kontakt oraz współpraca z rodzicami; przestrzeganie zasad prywatności i ochrony wizerunku oraz danych osobowych).

Istotne jest również wyczulenie i reagowanie na wszelkie formy przemocy i manipulacji duchowej, w tym uzależnienie duchowe od siostry, duszpasterza, opiekuna, animatora, formowanie członków duszpasterstwa w oparciu o fałszywą wizję świata, wyeliminowanie możliwości pojawienia się różnych nadużyć, nieprofesjonalne posługiwanie się językiem teologii i psychologii.

2. Zasady odnoszące się do funkcjonowania duszpasterstwa

a) Relacje między dorosłymi, a dziećmi

W celu wyeliminowania różnych form krzywdzenia (przestępstw, ale też niewłaściwych zachowań), przedstawiamy poniżej zalecenia, które mogą pomóc wykluczyć niebezpieczne, a czasem wręcz patologiczne zachowania, a tym samym pozwolą lepiej chronić korzystające z formacji w duszpasterstwie dzieci.

Zasady dotyczące kontaktów między dorosłymi a dziećmi, które mogą zdecydowanie ograniczać ryzyko krzywdy:

- niedopuszczanie do stosowania jakichkolwiek form przemocy;
- niefaworyzowanie wybranych osób w duszpasterstwie;
- zwracanie się do wychowanków z szacunkiem, bez stosowania zwrotów poniżających, wulgarnych, nieadekwatnych żartów czy tych o podtekście seksualnym;
- niedopuszczalne jest nawiązywanie z dzieckiem jakichkolwiek relacji o charakterze seksualnym czy romantycznym;
- poszanowanie nietykalności cielesnej;
- eliminacja niewłaściwych zachowań (np. zachowania infantylne, nieempatyczne, prowokowanie, wciąganie w sytuacje dwuznaczne, prezentowanie nieodpowiednich treści – wulgarnych, pełnych przemocy czy pornograficznych);
- niedopuszczalne są wszelkie formy okazywania niechcianej czułości (wszelkie formy dotyku, o których wiemy, że dany wychowanek ich nie akceptuje, uściski, dotykanie piersi, pośladków i okolic intymnych, przytulanie, obejmowanie, klepanie, całowanie, łaskotanie, masowanie, sadzanie na

kolanach, kładzenie się lub spanie obok dziecka, gry i zabawy, w których dochodzi do powyżej wskazanych niewłaściwych zachowań, stosowanie kar cielesnych);

- poszanowanie prawa do prywatności (np. w łazienkach, toaletach) przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa. Nikt nie ma prawa naruszać strefy intymnej dzieci (fizycznie, werbalnie, bezpośrednio czy za pośrednictwem komunikatorów internetowych);

- zabronione jest pozostawanie pod wpływem alkoholu lub środków odurzających przez duszpasterza, opiekuna lub animatora prowadzącego zajęcia z dziećmi lub pełniącego opiekę nad nimi lub proponowanie używek dzieciom;

- odpowiednie korzystanie z urządzeń elektronicznych, mediów społecznościowych i komunikatorów. W kontakcie z wychowankami zaleca się używanie oficjalnych adresów mailowych i oficjalnych profili duszpasterstwa w mediach społecznościowych. Warto także określić porę, do której taki kontakt z dziećmi może się odbywać;

- spowiedź dzieci powinna się odbywać w konfesjonale wyraźnie oddzielającym spowiednika i penitenta, a jeśli nie jest to możliwe, to tam, gdzie są przeszkolone drzwi, niezamknięte na klucz, z łatwym dostępem osób trzecich. Podobne zalecenia odnosimy do sytuacji, w której potrzebna jest rozmowa indywidualna. Wówczas również należy skorzystać z pomieszczenia, w którym są przeszkolone drzwi (gdy takich nie ma, warto zostawić drzwi uchylone) lub będącego w zasięgu wzroku innych. Wskazanie jest powiadomienie innej osoby dorosłej z duszpasterstwa o takim spotkaniu;

- spotkania w ramach duszpasterstwa nie powinny odbywać się w późnych godzinach wieczornych czy nocą;

- jeśli grupa duszpasterska organizuje wspólny wyjazd czy rekolekcje, należy zgłosić taki wyjazd do kuratorium. Podczas wyjazdu należy zapewnić osoby pokój dla [duszpasterza](#) i dorosłych opiekunów. Jeśli jest to grupa koedukacyjna, należy zadbać o osobne pomieszczenia do spania, a także opiekunów różnej płci. Wszyscy (i dzieci, i ich opiekunowie) zobowiązani są do podpisania i respektowania obowiązującego na wyjeździe regulaminu;

- nowo mianowani duszpasterze, animatorzy czy liderzy danego duszpasterstwa winni przejść odpowiednie szkolenie dla liderów grup duszpasterskich (np. e-learningowe szkolenie COD zakończone egzamin i uzyskaniem certyfikatu), zapoznać się z zasadami ochrony dzieci obowiązującymi w danym duszpasterstwie i podpisać stosowne oświadczenie (Załącznik 2). Powinni także zobowiązać do respektowania obowiązujących w danym duszpasterstwie kodeksów zachowań czy standardów ochrony dzieci. Szkolenia powinny przechodzić także osoby świeckie odpowiedzialne za duszpasterstwo czy pełniące w nich odpowiedzialne funkcje.

- w każdym duszpasterstwie winna zostać wyznaczona tzw. osoba przyjmująca zgłoszenia o krzywdzie czy osoba godna zaufania (takie osoby muszą zachowywać niezwykłą dyskrecję, delikatność, wrażliwość, muszą z szacunkiem odnosić się do zgłaszającej się do niej osoby i do jej cierpienia, nie mogą go bagatelizować). Dane tej osoby i sposób kontaktu z nią winny być umieszczone w widocznym miejscu (np. tablica ogłoszeń w duszpasterstwie, strona internetowa).

b) Relacje rówieśnicze

Kodeksy zachowań obowiązujące w danym duszpasterstwie powinny także zawierać zasady dotyczące relacji między wychowankami duszpasterstwa. Nie jesteśmy w stanie przedstawić wyczerpującej listy takich zachowań, wskazujemy przykładowo, jakie zachowania powinny zostać wykluczone.

- stosowanie jakichkolwiek form przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej);

- zwracanie się do kolegów/koleżanek, ale też do dorosłych odpowiedzialnych za duszpasterstwo z szacunkiem, bez stosowania zwrotów poniżających, wulgarnych, ośmieszających, nieadekwatnych żartów czy tych o podtekście seksualnym;

- poszanowanie nietykalności cielesnej;
- poszanowanie cudzej własności;
- eliminacja niewłaściwych zachowań (np. zachowania infantylne, nieempatyczne, prowokowanie, wciąganie w sytuacje dwuznaczne, prezentowanie nieodpowiednich treści – wulgarnych, pełnych przemocy czy pornograficznych);
- niedopuszczalne są wszelkie formy okazywania niechcianej czułości (wszelkie formy dotyku, o których wiemy, że dany wychowanek ich nie akceptuje, uściski, dotykanie piersi, pośladków i okolic intymnych, przytulanie, obejmowanie, klepanie, całowanie, łaskotanie, masowanie, gry i zabawy, w których dochodzi do powyżej wskazanych niewłaściwych zachowań);
- poszanowanie prawa do prywatności;
- odpowiednie korzystanie z urządzeń elektronicznych, mediów społecznościowych i komunikatorów (nienagrywanie innych wychowanków, nierobienie im zdjęć z ukrycia, niewysyłanie ich zdjęć bez ich wiedzy na grupach w mediach społecznościowych itp.);

3. Zasady dotyczące postępowania w sytuacji niewłaściwego zachowania

W przypadku niewłaściwych zachowań należy z osobą oskarżaną o ich stosowanie odbyć rozmowę, upewnić się co do ich faktycznego wystąpienia, wysłuchać jej zdania, a jeśli oskarżenie okaże się prawdziwe, wyjaśnić jej niestosowność zachowań i zobowiązać ją do respektowania zasad obowiązujących w danym duszpasterstwie. Gdyby niewłaściwe zachowania z jej strony się powtarzały, a wychowankowie dalej je zgłaszali, należy zrezygnować ze współpracy z taką osobą dla dobra dzieci.

Jeśli w sposób niewłaściwy zachowuje się siostra, sprawę należy zgłosić jej przełożonym.

Jeśli do niewłaściwych zachowań dochodzi ze strony rówieśnika, należy przede wszystkim zadbać o bezpieczeństwo dziecka, odseparowanie go od krzywdzącego rówieśnika. Z osobą krzywdzącą należy odbyć stosowną rozmowę, wyjaśnić jej niewłaściwe zachowanie i zobowiązać do przestrzegania zasad obowiązujących w duszpasterstwie. Warto także (jeśli jest taka możliwość) skontaktować się z rodzicami krzywdzącego dziecka i wyjaśnić sytuację. W razie braku poprawy, jeśli niewłaściwe zachowanie ma miejsce np. na festiwalu młodzieżowym czy innych tego typu rekolekcjach, dla dobra innych uczestników należy usunąć taką osobę z wydarzenia (kwestia transportu do domu leży w gestii organizatorów lub rodziców). W przypadku duszpasterstw, w których dzieci spotykają się regularnie, jeśli rozmowy nie przynoszą poprawy, a nieodpowiednie zachowania są eskalowane, należy kolegiąlnie podjąć decyzję o usunięciu takiego dziecka z duszpasterstwa. Decyzję tę powinny podjąć kompetentne osoby, nigdy jednoosobowo. W przypadku wspólnoty, która formuje się stale, decyzja o usunięciu może być rozłożona w czasie.

4. Zasady interwencji w przypadku krzywdy

Opracowanie i przyjęcie przez duszpasterstwo jasnych wytycznych dotyczących interwencji, a także procedury zgłaszania krzywdy sprawia, że wszyscy dorośli odpowiedzialni za dane dzieło wiedzą, jak się zachować w sytuacji zgłoszenia przypadku wykorzystania seksualnego bądź samodzielnie nabiorą takich podejrzeń. Im szybsza reakcja ze strony dorosłych, tym większa szansa na skuteczną pomoc osobie skrzywdzonej i zapobiegnięcie poważniejszym konsekwencjom.

Należy pamiętać o podstawowych zasadach dotyczących interwencji, które muszą znać wszyscy dorośli zaangażowani w duszpasterstwo:

- informacja o wykorzystaniu seksualnym wychowanka lub o prawdopodobieństwie zajścia takiego zdarzenia może dotyczyć wydarzeń przeszłych lub bieżących. W obu przypadkach należy reagować niezwłocznie. Do ujawniania często dochodzi na przykład podczas wyjazdów rekolekcyjnych, kiedy osoba skrzywdzona jest daleko od krzywdziciela;

- zgłoszenie lub nabranie podejrzenia o krzywdzie może pochodzić z różnych źródeł: od osoby krzywdzonej, od innej osoby, która dowiedziała się o krzywdzie, bądź z obserwacji (ktoś ujawnia symptomy wykorzystania, ale nie potrafi zrozumiale wyjaśnić, co się wydarzyło);

- osobą krzywdzącą może być duszpasterz, osoby świeckie i duchowne związane z duszpasterstwem, ale także osoby niezaangażowane (osoby bliskie, członkowie rodziny, osoby trzecie);

- krzywda może zostać zgłoszona dowolnej osobie, do której dziecko ma zaufanie;

- każda osoba dorosła zaangażowana w duszpasterstwo, która została poinformowana o podejrzeniu lub fakcie przemocy seksualnej wobec wychowanka, odpowiada za podjęcie właściwych działań zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi i procedurami obowiązującymi w duszpasterstwie i w Kościele katolickim;

- osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystania seksualnego wychowanka duszpasterstwa, powinna go z uwagą wysłuchać – nie jest ona jednak upoważniona do wydawania decyzji i osądów. To jest zadanie odpowiednich organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana;

- z każdej takiej rozmowy należy bezwzględnie sporządzić notatkę;

- do osoby tej nie należy również rozstrzyganie czy podejrzenia lub oskarżenia są zasadne. Jej zadaniem jest zgłoszenie informacji zgodnie z przewidzianymi procedurami;

- wszystkie podejrzenia i zarzuty muszą być traktowane poważnie i trzeba na nie reagować w oparciu o przepisy prawa polskiego i prawa kanonicznego, a także procedury obowiązujące w duszpasterstwie czy danej wspólnotie, współpracując z właściwymi organami w zakresie ich kompetencji;

- należy niezwłocznie powiadomić organy ścigania o przypadku wykorzystania seksualnego wychowanka.

5. Zasady odnoszące się do dokumentowania przypadku zgłaszanej krzywdy

Osoby przyjmujące zgłoszenie dotyczące krzywdy winny respektować następujące zasady:

- osoba przyjmująca zgłoszenie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nie może na własną rękę podejmować działań służących wyjaśnieniu podejrzeń i zarzutów lub weryfikacji zgłaszanych faktów;

- osoba przyjmująca zgłoszenie jest zobowiązana do sporządzenia notatki z wydarzenia – opisuje tylko fakty, bez żadnej interpretacji. Ona także zabezpiecza dowody, ale nie przeprowadza dochodzenia na własną rękę, gdyż to należy do odpowiednich służb państwowych;

- osoba przyjmująca zgłoszenie wraz z delegatką ds. ochrony dzieci przygotowuje treść zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa;

- delegat ds. ochrony dzieci przyjmując zgłoszenie, ma obowiązek sporządzić notatkę z postępowania wyjaśniającego oraz zabezpieczyć dowody zdarzenia, w tym np. listy, pisma, korespondencję elektroniczną lub notatki z rozmów telefonicznych mających związek ze sprawą;

- wszelkie notatki muszą być szczególnie chronione, pod żadnym pozorem nie mogą dostać się w ręce niepowołanych osób, ponieważ zawierają dane wrażliwe czy dane procesowe;

- wszelkie notatki są włączane do akt, powinny być przechowywane w bezpiecznym miejscu w kurii generalnej;

- wszystkie osoby zaangażowane w sprawę na tym etapie są zobligowane do zachowania poufności. W sprawę nie powinny być włączane „osoby trzecie”.

6. Informacje końcowe

Każda przypadek krzywdy, którego doświadczyli członkowie duszpasterstwa, powinien być bardzo poważnie potraktowany. Jeśli będzie miał on miejsce w duszpasterstwie, należy koniecznie przeprowadzić analizę sytuacji, ocenić czynniki ryzyka i czynniki chroniące w danym duszpasterstwie.

Taka sytuacja nie pozostaje bez wpływu na daną wspólnotę, bywa, że ją dzieli. Członkowie duszpasterstwa mogą doświadczać różnych emocji, od negowania zaistniałej sytuacji, przez niedowierzanie, złość, smutek, bunt, poczucie winy. Jeśli sprawcą jest duszpasterz, wielu może nie dowierzać faktom, dodatkowo wiktyimizować osobę skrzywdzoną. Nigdy nie należy pozostawiać grupy bez wyjaśnienia i wsparcia. Jeśli będzie taka potrzeba, należy zapewnić całej grupie lub jej poszczególnym członkom (jeśli będą mieli taką potrzebę) pomoc psychologiczną. Należy również wyciągnąć wnioski w celu zapobieżenia podobnym sytuacjom w przyszłości (**Załącznik 3**).

Standard 4. Zapewnienie opieki i wsparcia osobom skrzywdzonym

1. Zasady ustalania planu wsparcia małoletniego po ujawnieniu krzywdzenia.

W celu uregulowania zasad ustalania planu wsparcia dziecka po ujawnieniu krzywdzenia w kontekście niniejszych Standardów, wprowadza się następujące ogólne reguły:

- a) bezpieczeństwo jako priorytet
- b) indywidualne podejście
- c) współpraca z rodzicami
- d) włączenie instytucji
- e) wsparcie specjalistyczne
- f) przeciwdziałanie powtórnemu krzywdzeniu

2. Plan wsparcia uwzględnia:

- a) zapewnienie dziecku bezpieczeństwa,
- b) udzielenie wsparcia przez psychologa/pedagoga,
- c) zaproponowanie pomocy specjalistycznej jeśli istnieje taka potrzeba.

3. Pomoc duszpasterska

Dziecko skrzywdzone w duszpasterstwie, poddane manipulacji czy innym formom przemocy może nosić ranę na duszy. Wypaczony obraz Boga, lęk, agresja w stosunku do wspólnoty, ale też do Pana Boga. W takiej sytuacji niezbędna jest mądra pomoc siostry, duszpasterska i opieka duchowa. Taka pomoc nie może być jednak w żaden sposób narzucana odgórnie. Inicjatywa powinna wyjść każdorazowo od osoby skrzywdzonej. To od niej będzie zależało, czy zechce porozmawiać z księdzem, siostrą czy osobą świecką. Na jej życzenie takiej pomocy może udzielić m.in. wyznaczona wcześniej w duszpasterstwie osoba zaufania. To osoby przeszkolone, potrafiące rozmawiać o krzywdzie seksualnej.

Standard 5. Wspólna praca w dziele ochrony dzieci

Aby skutecznie chronić dzieci formujące się w duszpasterstwach pozaparafialnych, w zadanie to należy włączyć wszystkie osoby zaangażowane w daną wspólnotę (duszpasterzy, animatorów, liderów, wychowanków i ich rodziców, a także wszystkie osoby, które pomagają w pracy duszpasterskiej i duszpasterstwie). Działając razem, możemy lepiej chronić tych, którzy przychodzą do wspólnot i grup kościelnych. W tym celu należy:

- opracować, wdrożyć standardy ochrony małoletnich dla konkretnego duszpasterstwa. Za ich wdrożenie odpowiada osoba odpowiedzialna za duszpasterstwo lub zespół ds. prewencji działający w ramach danego duszpasterstwa;
- dołożyć wszelkich starań, by osoby pracujące z dziećmi czy opiekujące się nimi, a także wolontariusze zostali właściwie zweryfikowani w odpowiednich rejestrach i przeszkoleni przed podjęciem pracy z dziećmi;
- sprawdzić pod kątem bezpieczeństwa miejsca, w których spotyka się grupa. Jeśli są tam ciemne zakątki, zakamarki, nieoświetlone miejsca, warto je wyeliminować albo odpowiednio zabezpieczyć, żeby nie było

do nich dostępu. To także element tworzenia bezpiecznego środowiska; podobnie przed wspólnym wyjazdem, warto sprawdzić miejsce, w którym będzie przebywała grupa, pod kątem bezpieczeństwa i wyeliminować wszelkie niepokojące czynniki;

- ustalić kodeks niedopuszczalnych zachowań i go respektować;
- budować atmosferę zaufania, tak by o zauważonych nieprawidłowych zachowaniach czy zachowaniach przestępczych wychowankowie nie bali się mówić osobom odpowiedzialnym za duszpasterstwo;
- zaangażować do współpracy rodziców i informować ich o podejmowanych inicjatywach na rzecz ochrony ich dzieci;
- włączyć w cykl formacyjny duszpasterstwa tematy związane z ochroną dzieci;
- dopilnować, by dostępne w duszpasterstwie sieci wi-fi były właściwie zabezpieczone przez dostępem do niedozwolonych i szkodliwych treści. Kontrolę zabezpieczeń i aktualizację oprogramowania należy przeprowadzać regularnie;
- ustalić z wychowankami zasady posługiwania się urządzeniami mobilnymi w duszpasterstwie i poza nim, uczulić ich na cyberprzemoc, a także na to, że w przestrzeni wirtualnej nie są anonimowi, a za swoje zachowania mogą ponosić odpowiedzialność karną;
- przestrzegać zasad ochrony danych osobowych. Warto w danym duszpasterstwie, zgodnie z wymogami RODO, ustalić zasady dotyczące ochrony wizerunku wychowanków duszpasterstwa, czyli m.in. zasady rejestrowania i publikowania zdjęć na stronie internetowej i w mediach społecznościowych, zasady archiwizowania zdjęć robionych prywatnymi aparatami itp. Powinno się unikać podpisywania zdjęć/nagrań informacjami identyfikującymi dziecko z imienia i nazwiska. W przypadku dzieci zgodę na wykorzystywanie ich wizerunku w mediach społecznościowych, na stronie internetowej duszpasterstwa muszą wyrazić rodzice. Jeżeli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda rodziców/opiekunów prawnych na utrwalanie wizerunku dziecka nie jest wymagana.
- podczas wyjazdów grup duszpasterskich należy przestrzegać kodeksu zachowań określonego dla danego duszpasterstwa.

Standard 6. Edukacja dzieci i młodzieży o ochronie własnych granic.

Edukacja w tym zakresie ochrony dzieci przed różnymi formami krzywdzenia powinna być ważnym elementem pracy z dziećmi formującymi się we wspólnotach i grupach duszpasterskich. Dzieci, które formują się w pozaparaferialnych grupach duszpasterskich, powinny zostać zapoznane z obowiązującymi standardami w danej wspólnotcie duszpasterskiej. Mają również możliwość uczestniczenia, za zgodą rodziców, w dodatkowych zajęciach dotyczących poszanowania godności swojej i innych oraz ochrony siebie i innych przed potencjalną krzywdą: fizyczną, emocjonalną, seksualną i duchową. Przykładowe tematy takich spotkań to np.

- ochrona własnych granic;
- godność i wartość osoby;
- umiejętność mówienia „nie” w kontekście posłuszeństwa;
- budowanie dojrzałych relacji;
- edukacja w zakresie ryzykownych zachowań;
- bezpieczne korzystanie z Internetu;
- sposoby działania sprawców (np. grooming);
- bezpieczne i wolne od przemocy relacje rówieśnicze.

Zagadnienia te można podejmować w formie warsztatowej albo zapraszać na spotkania kompetentne osoby. Warto także stworzyć wychowankom przestrzeń do indywidualnej rozmowy z zaproszonym specjalistą, jeśli będzie taka potrzeba.

Zachęcamy również do tego, by ramach spotkań w duszpasterstwie, tam, gdzie jest to możliwe, zatroszczyć się o rodziców wychowanków. Warto również im zaproponować cykl spotkań czy szkoleń na temat ochrony dzieci przed różnymi formami przemocy. Wielu rodziców jest przekonanych, że ich dzieci są zawsze i wszędzie bezpieczne, warto jednak zwracać im uwagę na różne niebezpieczeństwa, choćby te związane z korzystaniem przez dzieci z Internetu. W ramach spotkań można poruszyć następujące tematy:

- psychologia rozwojowa dziecka (w tym rozwój psychoseksualny);
- jak rozmawiać z dzieckiem o godności osoby i ochronie własnych granic;
- jak bezpiecznie korzystać z Internetu;
- „zdrowa” kontrola rodzicielska;
- sposób działania sprawców (np. grooming);
- przemoc rówieśnicza
- jak rozpoznać „znaki” krzywdzenia.

Szkolenia dotyczące prewencji prowadzone są przez osobę, która ma odpowiednie przygotowanie do prowadzenia takich szkoleń.

Standard 7. Szkolenia i stałe wsparcie dla osób zajmujących się profilaktyką w duszpasterstwie.

Ochrona przed krzywdzeniem jest wpisana w misję Kościoła katolickiego powierzona mu przez Pana. Dlatego każdy – przełożony w Kościele, osoby uczestniczące w jego misji przez pracę i zaangażowanie duszpasterskie czy pracę z dziećmi – powinien posiadać potrzebną wiedzę na temat ochrony dzieci przed przemocą i dzielić się nią z rodzicami i dziećmi.

Zakres szkoleń dotyczących ochrony dzieci

a) Wszyscy: siostry, duszpasterze, animatorzy i wolontariusze:

- otrzymują potrzebną wiedzę o standardach przyjętych i obowiązujących w duszpasterstwie. Szkolenie może prowadzić osoba odpowiedzialna w danym duszpasterstwie za prewencję.
- osoby podejmujące posługę w duszpasterstwie muszą być zapoznane ze standardami przed podjęciem tej posługi. Za przeprowadzenie szkolenia odpowiedzialna jest delegatka ds. ochrony dzieci.
- w sytuacji, gdy w duszpasterstwie zasady lub procedury ulegają zmianie lub uzupełnieniu, należy je przedstawić aktualnie zaangażowanym w pracę duszpasterstwa osobom.

b) Siostry, animatorzy i wolontariusze pełniący funkcje wychowawcze lub formacyjne dodatkowo przechodzą szkolenia w zakresie:

- rodzajów przemocy,
- rozpoznawania oznak przemocy,
- strategii działania sprawców przemocy,
- zagrożeń i ochrony dzieci przed szkodliwymi treściami w Internecie.

c) Każda osoba pracująca z dziećmi w duszpasterstwie powinna otrzymać zaświadczenie o udziale w szkoleniu. Można skorzystać z pomocy szkoleń e-learningowych przygotowanych przez Centrum Ochrony Dziecka dla dorosłych i młodych liderów. Po zakończeniu kursu zdaje się egzamin i otrzymuje certyfikat.

Standard 8. Zapewnienie jakości w zakresie prewencji i ciągłość działań (*follow up*)

- Opracowany i wdrożony w duszpasterstwie dokument ochrony dzieci jest aktualizowany co dwa lata.
- Dokumenty w duszpasterstwie pozaparafialnym aktualizowane są przez odpowiedzialnych wraz z delegatką ds. ochrony dzieci.
- W sytuacjach kryzysowych odpowiedzialni za prewencję w duszpasterstwie odwołują się do przełożonych wyższych.

PRZEŁOŻONA GENERALNA
S. Jolanta Szteliga
S. Jolanta Szteliga
CSSMA

.....
(Przełożona Generalna)

Miejsce Piastowe, dn. 5.07.2024

Załączniki

Załącznik 1. Oświadczenie o krajach zamieszkania w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczypospolita Polska

OŚWIADCZENIE

w trybie art. 21 Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1304 z późn. zm.)

Ja niżej podpisany/a oświadczam, że:

1. Posiadam obywatelstwo innego państwa niż Rzeczypospolita Polska: tak/nie*
2. Jeśli odpowiedź brzmi „tak”, to proszę wpisać państwo.....
3. W ciągu ostatnich 20 lat zamieszkiwałem/nie zamieszkiwałem w innych państwach*.
4. Proszę wpisać państwo/państwa:
5. Do oświadczenia załączam informację z rejestru karnego tego/tych państw uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi: tak/nie*.
6. Do oświadczenia załączam informację z rejestru karnego tego/tych państw, gdyż państwo to nie przewiduje wydawania informacji do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi: tak/nie*.
7. Oświadczam, że prawo państwa nie przewiduje sporządzenia informacji z rejestru karnego: tak/nie*.
8. Oświadczam, że w państwie nie prowadzi się rejestru karnego: tak/nie*.
9. Oświadczam, że nie byłem prawomocnie skazany w państwie..... za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec mnie innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściłem się takich czynów zabronionych, oraz nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.
10. Oświadczam, że jestem świadomy, że składając ww. oświadczenia, podlegam odpowiedzialności karnej w trybie art. 233 Kodeksu karnego, to jest odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia**.

.....
Imię i nazwisko (czytelny podpis)

Miejscowość, data

*niepotrzebne skreślić

**art. 233 kk [fałszywe zeznania]

§ 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 1a. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie.

§ 3. Nie podlega karze za czyn określony w § 1a, kto składa fałszywe zeznanie, nie wiedząc o prawie odmowy zeznania lub odpowiedzi na pytania.

§ 4. Kto, jako biegły, rzeczoznawca lub tłumacz, przedstawia fałszywą opinię, ekspertyzę lub tłumaczenie mające służyć za dowód w postępowaniu określonym w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4a. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 4 działa nieumyślnie, narażając na istotną szkodę interes publiczny, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 5. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli:

1) fałszywe zeznanie, opinia, ekspertyza lub tłumaczenie dotyczy okoliczności niemogących mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy,

2) sprawca dobrowolnie sprostuje fałszywe zeznanie, opinię, ekspertyzę lub tłumaczenie, zanim nastąpi, chociażby nieprawomocne, rozstrzygnięcie sprawy.

§ 6. Przepisy § 1-3 oraz 5 stosuje się odpowiednio do osoby, która składa fałszywe oświadczenie, jeżeli przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej.

Załącznik 2. Oświadczenie o zapoznaniu się i zobowiązanie do przestrzegania standardów ochrony małoletnich przed krzywdzeniem

**Oświadczenie o zapoznaniu się i zobowiązanie do przestrzegania
Standardów Ochrony Małoletnich w duszpasterstwie pozaparafialnym
Zgromadzenia Sióstr Świętego Michała Archaniola**

Ja, niżej podpisany/a(imię i nazwisko) oświadczam, że zapoznałem/łam się ze Standardami Ochrony Dzieci przed krzywdzeniem obowiązującymi w duszpasterstwie pozaparafialnym Zgromadzenia Sióstr Świętego Michała Archaniola i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

.....
(Data i podpis składającego oświadczenie)

Załącznik nr 3 Ważne kontakty

WAŻNE KONTAKTY

Jeśli potrzebujesz pomocy lub rozmowy, chcesz chronić siebie, dziecko lub rodzinę.

Osoba/instytucja	telefon	e-mail
Centrum Ochrony Dziecka	785 032 106	pomoccod@ignatianum.edu.pl
Rzecznik Praw Dziecka	800 12 12 12 22 583 66 00	rpd@brpd.gov.pl
Policja	112	
III Wydział Rodzinny i Nieletnich ul. Wolności 3, 38-400 Krosno	(13) 437 52 40	rodzinny@krosno.sr.gov.pl
MOPS, ul. Dworska 14, 38-430 Miejsce Piastowe	(13) 43 539 57	gops@miejscepiastowe.pl
Prokuratura Rejonowa ul. Czajkowskiego 51, 38-400 Krosno	13 43 71 805	biuro.podawcze.pokro@prokuratura.gov.pl
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczne ul. Dworska 14a 38-430 Miejsce Piastowe	13 43 53 996	ppp_mpiastowe@op.pl